

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS RODEDREEF TE GOOREIND (WUUSTWEZEL)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 388

Rapport opgemaakt door: Jelle Defrancq

Derbystraat 55

9051 Gent

april 2017

Dossiernr. 21507.R.01

OE: 2017C439

Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs de Rodedreef te Gooreind, Wuustwezel:
Programma van maatregelen

Auteurs

Jelle Defrancq

Projectnummer

- 21507 (intern)
- 2017C439 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, april 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 388

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	14/04/2017	Interne draft
v1	21/04/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	21/04/0217	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

1	Gemotiveerd advies	6
2	Programma van maatregelen voor een prospectie met ingreep in de bodem	7
2.1	Administratieve gegevens	7
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	9
2.3	Resultaten van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.....	11
2.4	Onderzoeksstrategie en -methode	12
2.5	Onderzoekstechnieken.....	14
2.6	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk.....	16
3	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	17
4	Bibliografie	18

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2016)	8
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	9
Figuur 3: Overzichtsfoto van het studiegebied (foto vanuit oosten) (Google april 2010).....	10
Figuur 4: Orthofoto (grootschalige zomeropnames, kleur 2013-2015) met weergave van het studiegebied (bron: Geopunt 2017). In het blauw is de locatie van de overzichtsfoto aangegeven.	10
Figuur 5: GRB met aanduiding van toekomstige toestand (bron: Geopunt 2017, Bouwheer 2017)	11
Figuur 6: Orthofoto met weergave van het deel van het studiegebied dat wordt weerhouden voor verder onderzoek (bron: Google Satellite 2017)	13
Figuur 7: Sleuvenplan.....	15
Figuur 8: Coördinaten van sleuven met berekening oppervlakte dekking.....	16

1 GEMOTIVEERD ADVIES

Uit de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat het studiegebied een zeker archeologisch potentieel heeft. Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Het potentieel van het terrein voor het aantreffen van neolithische tot recente agrarische bewoningssporen en activiteiten. Er zijn ook indicaties van oudere bewoning in de regio maar deze sites zijn ter hoogte van het studiegebied niet bewaard.
- 2) Het studiegebied ligt waarschijnlijk sinds de middeleeuwse onder heide. Het eeuwenlange gebruik van het gebied als graasgrond heeft gezorgd voor een goed bewaring van oudere archeologische sporen. Vondsten uit de buurt wijzen op de aanwezigheid van neolithische; bronstijd- en ijzertijdgemeenschappen. Het studiegebied biedt dus een unieke kans om goed bewaarde sporen aan te treffen uit deze perioden.
- 3) De impact van de geplande werken op de bodem. Het volledige studiegebied wordt hierbij geroerd tot op een diepte die potentieel aanwezige archeologische sporen in gevaar brengt.

De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon echter niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk. In dit uitzonderlijk geval wordt gebruik gemaakt van de uitzonderingsprocedure met een gemotiveerde advisering en motivering (Cf. art. 5.4.5 Onroerend Erfgoeddecreet, art. 5.1.2 van de Code Van Goede Praktijk):

Zoals vermeld in artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed decreet is het:

“...in uitzonderlijke gevallen niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning.” (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2016)

Bijvoorbeeld wanneer het:

*...onmogelijk is om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de initiatiefnemer nog niet de zakelijke rechthouder is, of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar **eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden**.*

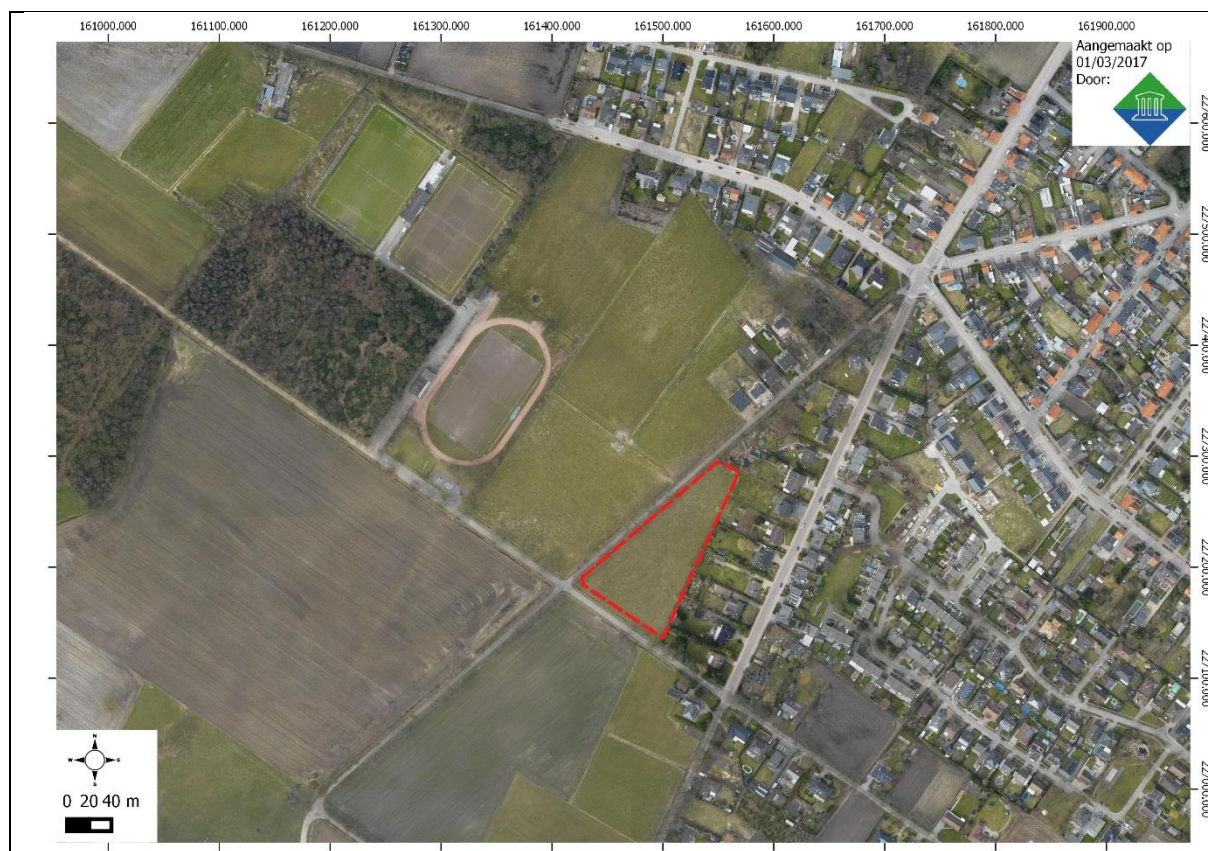
Het onderzoeksgebied is momenteel nog niet geheel in eigendom van de opdrachtgever. Hierdoor is het niet mogelijk om reeds enige vorm van onderzoek uit te voeren.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017C439
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO NV
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Rodedreef
- postcode :	2990
- fusiegemeente :	Wuustwezel
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	N: 161549, 227295 Z: 161497, 227138
Kadaster	
- Gemeente :	Gooreind, Wuustwezel
- Afdeling :	D
- sectie	H
- Percelen :	6D ³
Onderzoekstermijn	Maart - April 2017

Het studiegebied is gesitueerd net ten zuidwesten van het centrum van Gooreind, deelgemeente van Wuustwezel. Het beslaat zo goed als het volledige perceel D6L3 afdeling 2 (Wuustwezel) en is ingesloten tussen de Rode Dreef en de Eikendreef. Het terrein heeft een oppervlak van 9200m².

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2016)

2.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de bouwheer naar aanleiding van de geplande realisatie van een verkaveling langs de Rode Dreef te Wuustwezel met bijhorende woningbouw. Doordat de oppervlakte van werfinrichting waarop deze ingreep betrekking heeft de 3000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de 1000m² overschrijdt moet er, in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

2.2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied (9200m²) is momenteel in gebruik als weiland, afgeboord met dijken en bomenrijen. Er kon geen recente verstoring worden vastgesteld anders dan beploeging en eventuele drainagestrengen.

Figuur 3: Overzichtsfoto van het studiegebied (foto vanuit oosten) (Google april 2010).

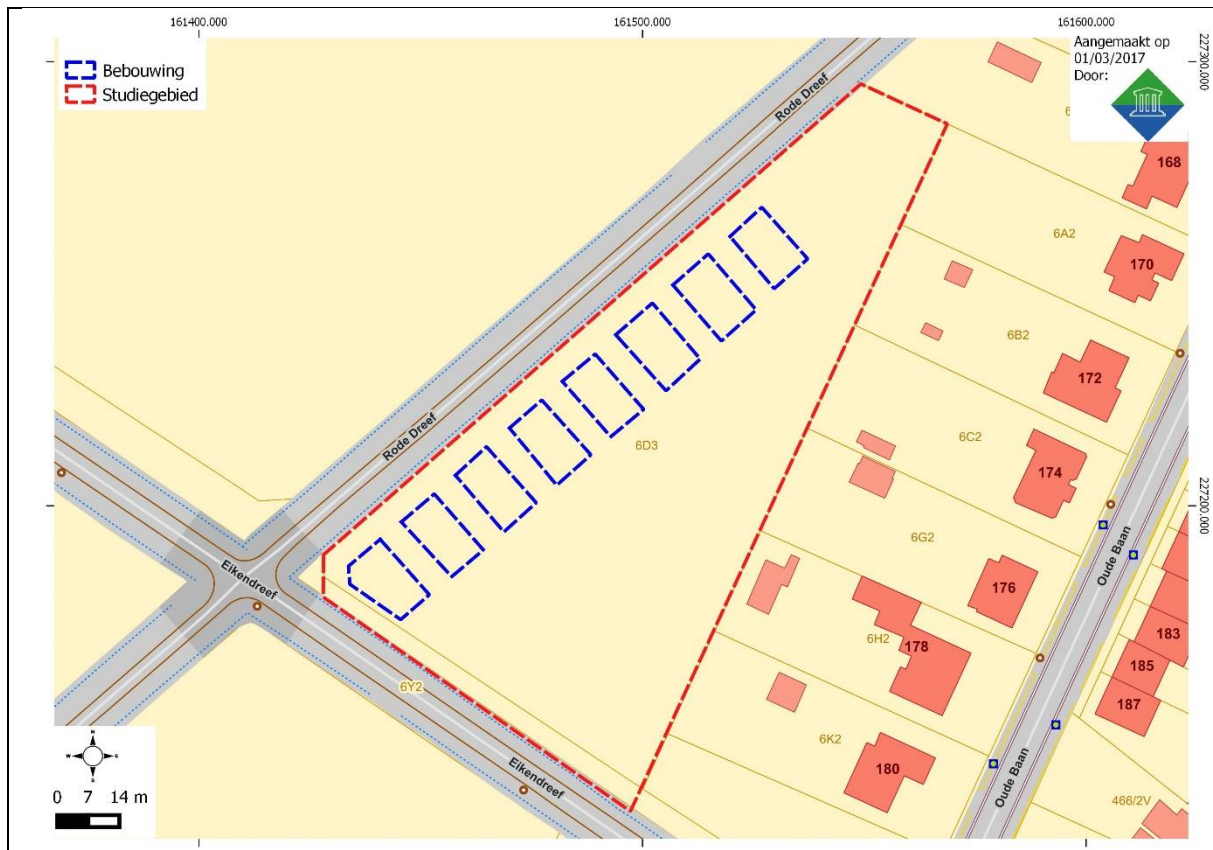
Figuur 4: Orthofoto (grootschalige zomeropnames, kleur 2013-2015) met weergave van het studiegebied (bron: Geopunt 2017). In het blauw is de locatie van de overzichtsfoto aangegeven.

2.2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het terrein zal in de toekomst worden verdeeld in 8 loten met bijhorende eengezinswoning. Het totaal te bebouwen oppervlak bedraagt 1324m². Verdere informatie over funderingsdieptes en -types is bij dit schrijven nog niet voorhanden maar de minimumdiepte van de funderingen bedraagt de vorstvrije diepte (tussen -0.60MV en -0.80MV). Op deze diepte kunnen bij werken reeds archeologische sporen worden aangesneden. Daarnaast zal het op en aanrijden van rollend materiaal voor de bouw van de huizen schade aanrichten aan de hoger gelegen bodemlagen, inclusief archeologische relevante lagen.

Eventuele aanleg van tuinen, opritten, afrasteringen en andere randstructuren verstoren tevens het bodemarchief.

De impact van de werken op het bodemarchief is dus zeker aanwezig, in het bijzonder ten hoogte van de geplande woningen. Hiermee zal in het verder rapport rekening moeten worden gehouden.

Figuur 5: GRB met aanduiding van toekomstige toestand (bron: Geopunt 2017, Bouwheer 2017)

2.3 RESULTATEN VAN VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het spreidingspatroon van archeologische vindplaatsen sterk afhankelijk is van de fysieke eisen die werden gesteld aan het landschap.

Voor pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Vooral ten oosten van het studiegebied komen dergelijke zones voor. In het Groot Schietveld vinden we tertiaire zandruggen die boven het natte vennenlandschap uitsteken. Hoewel een lokale bedekking door stuifzand of colluvium niet kan worden uitgesloten, werden tertiaire dekzanden volgens de quartairgeologische kaart niet afgedekt door jonger sediment. Bovendien werden de gronden ter hoogte van het studiegebied bij het in cultuur brengen van de heide intensief bewerkt. Dit hypothekeert de *in situ* bewaring van paleolithische en mesolithische sites die zich vooral op de loopvlakken van dergelijke zandruggen bevinden en verder weinig diepe sporen achterlaten.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw en veeteelt een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijkst te bewerken gronden aangelegd. De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestaan uit natte grondwaterpodzolen die zonder drainage, enkel geschikt zijn als weiland. Deze situatie is weinig gunstig voor de vroegste boeren. Vermoedt kan worden dat deze enkel bij het opgeraken van de beter bodems werden bezet. Zo werd een 'geslepen' bijl gevonden ten zuiden van het studiegebied. Dit gaat mogelijk om een gepolijste bijl die voorkomen vanaf de tweede fase van het neolithicum (Inventaris Onroerend Erfgoed 2017).

Ook uit de metaaltijden tenslotte werden vondsten gedaan ter hoogte van het Groot Vliegveld. Het ging om twee bronstijd scherven en een vermoedelijk Celtic-Fieldscomplex die beiden wijzen op ontginningspogingen gedurende deze perioden.

Jongere vondsten zijn niet gekend. Het gebied lag dan ook voor het grootste deel van de tijd sinds de middeleeuwen onder heide. Deze landschapsvorm impliceert een gebruik als extensieve graasgrond. De te verwachten sites zullen daarom voornamelijk lage densiteit aan sporen van agrarische activiteiten bevatten zoals grachten, greppels, paalgaten en haardkuilen aangevuld met sporen van extensieve economische activiteiten zoals plaggenstekken, veenontginning etc.

Samengevat heeft het studiegebied een zeker archeologisch potentieel voor het aantreffen van een lage densiteit aan rurale bewoningssporen en rurale activiteiten uit de neolithische periode tot en met ijzertijd onder de vorm van landindelingssystemen met greppels of wallen (*celtic fields*), paalkuilen, boerderijplattegronden, bijgebouwen, kuilen, haarden etc.. Uit de middeleeuwse periode worden oogstens sporen van agrarische activiteiten verwacht zoals afsteken van turf, afsteken van plaggen of het sporadisch oprichten van bijgebouwen. Deze sporen worden verwacht onder de bestaande teelaarde.

2.4 ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

Een grondige landschappelijke en archeologische analyse wijst uit dat er ter hoogte van het terrein sporen te verwachten vallen van rurale bewoning en/of activiteiten vanaf het neolithicum.

Rekening houden met de aard van de te verwachten sites wordt hier gekozen voor een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuvenonderzoek. Deze methode is namelijk uitermate geschikt voor een evaluatie van sites zonder complexe verticale stratigrafie waarbij geen steentijd wordt verwacht. Proefsleuven geven de mogelijkheid om snel een terrein-dekkend overzicht te krijgen in de spreiding, aard, datering en bewaring van de aanwezige sporen om op die manier vlakdekkend onderzoek, indien nodig geacht, te dirigeren.

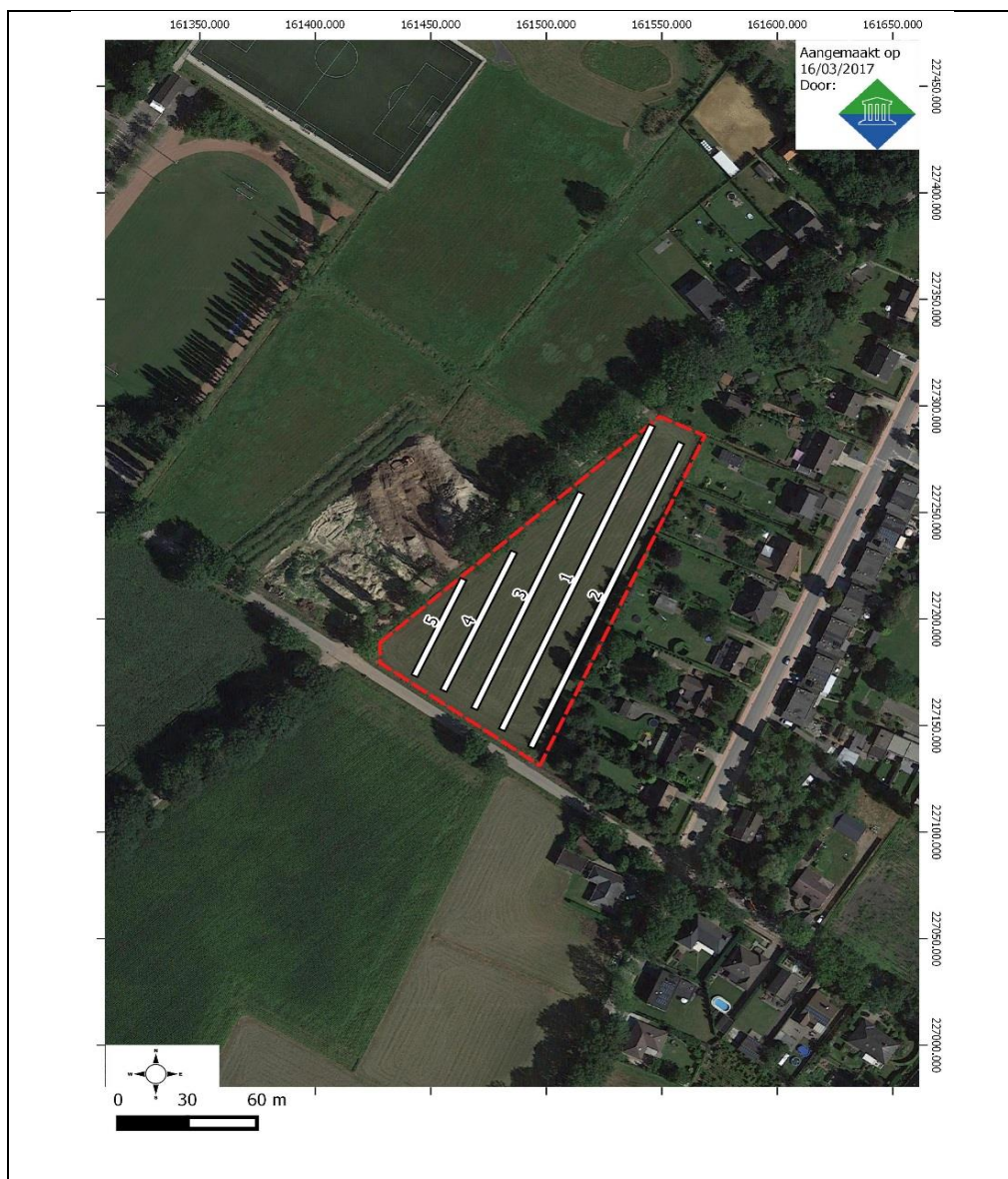
Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijk boren noch geofysische prospectie. Deze methoden zijn weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar deze informatie kon reeds afgeleid worden uit beschikbare kaartbronnen. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch bewaringstoestand van de sporen.

Proefputten geven een goed inzicht in de stratigrafie van een site en kunnen daarenboven een inschatting maken van de bewaring van sporen die worden aangetroffen ter hoogte van de put. De verwachte sites hebben echter geen complexe stratigrafie. Ze bestaan bovendien uit relatief sterk verspreide sporen die enkel met veel geluk kunnen worden aangesneden door middel van proefputten.

Het doel van dit onderzoek zal succesvol zijn bereikt als op basis van een representatieve sampling (*de facto* 12.5% oppervlakte) van het terrein door middel van proefsleuven voor het volledige terrein volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig en in dien ja, wat is hun bewaring
- Van welke aard zijn de sporen
- Op welke activiteit of welke aard van bewoning wijzen de sporen
- Uit welke periodes dateren de sporen
- Welke zones komen in aanmerking voor vervolgonderzoek
- Kan er een link gelegd worden met andere opgravingen en vondsten in de regio?

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen zal de erkend archeoloog evalueren of verder onderzoek nodig is en, in dit onderzoek verder sturen.

Figuur 6: Orthofoto met weergave van het deel van het studiegebied dat wordt weerhouden voor verder onderzoek (bron: Google Satellite 2017)

2.5 ONDERZOEKSTECHNIEKEN

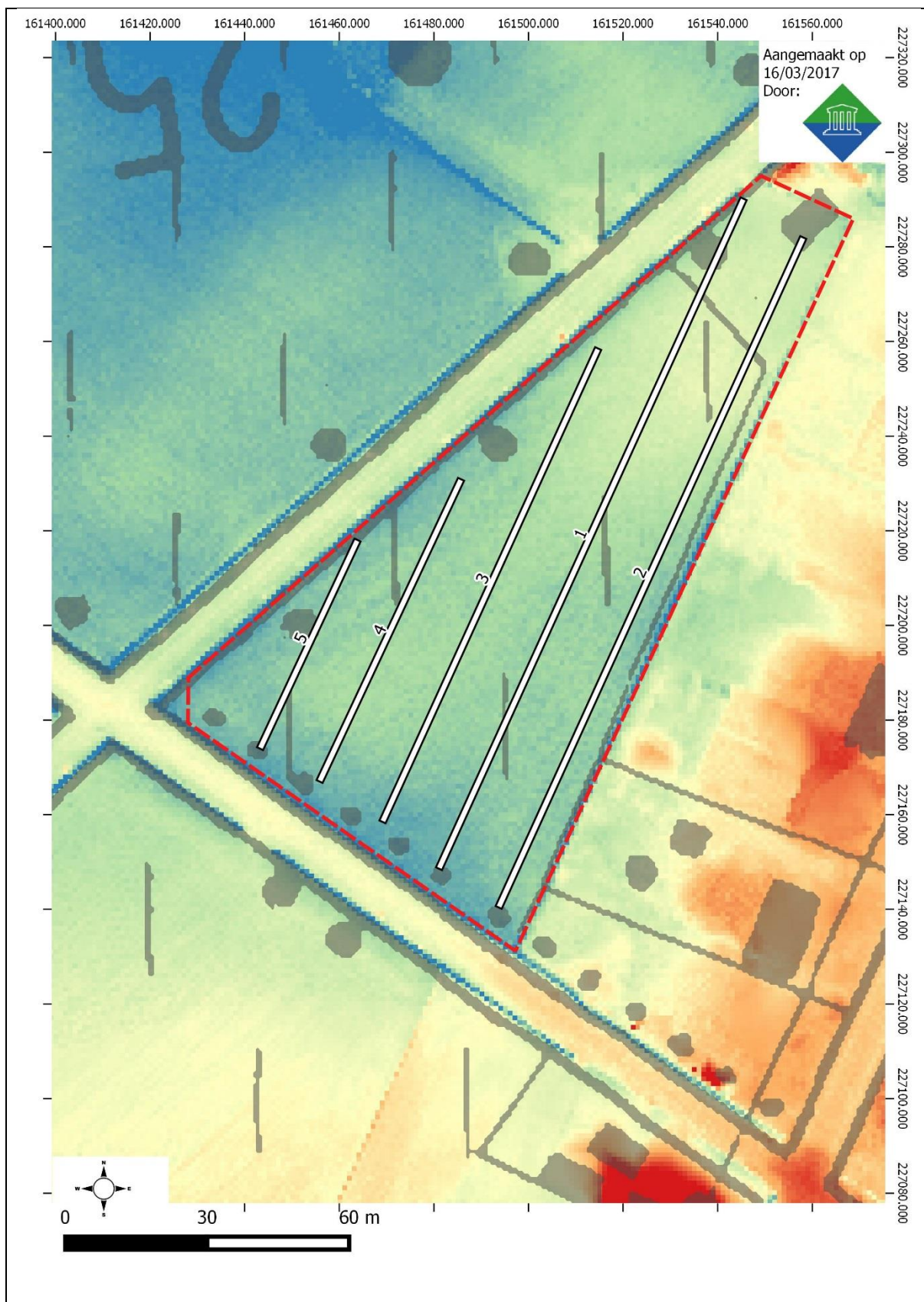
Tijdens het proefsleuvenonderzoek wordt gepoogd een beperkt maar representatief deel van het terrein te onderzoeken (12,5%). Op die manier wordt het mogelijk uitspraken te doen over de archeologische waarden van het volledige terrein.

De sleuven worden aangelegd volgens de code van goede praktijk (CGP 8.6.). Bij de aanleg van de sleuven wordt rekening gehouden met de hoogteverschillen. De sleuven worden zo veel mogelijk dwars op de hoogtelijnen aangelegd. Het hoogteprofiel wijst uit dat het terrein in zuidwestelijke richting afloopt richting de bestaande gracht. In functie van efficiëntie wordt op de tweede plaats rekening gehouden met de lengterichting van het onderzoeksgebied. Dit resulteert in noordoost-zuidwestwaards geöriënteerde sleuven.

De sleuven zullen een breedte van 2m hebben en op een tussenafstand van 15m worden geplaatst (middelpunt tot middelpunt). Waar nodig zullen deze aangevuld worden met kijkvensters zodat een goed overzicht verkregen wordt van aangetroffen sporen. Op die manier wordt een conventionele dekkinggraad van 12.5% bereikt (conform CGP).

De sleuf wordt aangelegd tot op het hoogst gelegen archeologisch vlak. Hierbij wordt een kraan met tandeloze kraanbak, begeleid door een erkend archeoloog. Deze zal er tevens op toezien dat aangetroffen sporen worden geregistreerd conform CGP teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren.

Bij het aantreffen van steentijd vondsten (vnl lithische werktuigen) dient te worden overgegaan tot waarderende archeologische boringen conform CGP.

Figuur 7: Sleuvenplan

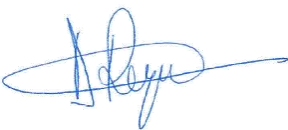
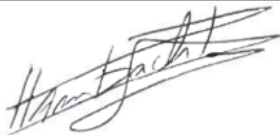
wkt_geom	Sleufnummer	Lengte
LINESTRING(161545.2100632524525281 227289.52720175799913704, 161481.38229031485388987 227149.22389671960263513)	1	154
LINESTRING(161557.83239353791577742 227281.33974427555222064, 161494.00462060031713918 227141.03643923715571873)	2	154
LINESTRING(161469.44224815294728614 227159.11707451092661358, 161514.4565374283993151 227257.8761018014338332)	3	109
LINESTRING(161456.13762974395649508 227167.64567605510819703, 161485.45929217804223299 227230.24343279804452322)	4	69
LINESTRING(161443.55664586069178768 227174.59360133670270443, 161463.56467082840390503 227217.40323550160974264)	5	47
Oppervlakte sleuven		1066,3382
Aandeel oppervlakte		11,848202

Figuur 8: Coördinaten van sleuven met berekening oppervlaktedekking

2.6 VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE GOEDE PRAKTIJK

Er is geen afwijking ten aanzien van de Code Goede Praktijk voorzien.

3 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		21/04/2017
Patrick Hambach	Director		21/04/2017
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		21/04/2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		21/04/2017

4 BIBLIOGRAFIE

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 06/12/2016).

Crombé Ph. 2006: Van Toendrajager tot jager-visser-boer. *Belgische tijdschrift voor geografie*, 2006, 3, p. 295-306.

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroenderfgoed.be (geraadpleegd 06/04/2017)

Geopunt Vlaanderen 2016: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2015; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd 06/04/2017).

Geopunt Vlaanderen 2016: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 06/04/2017).

Geopunt Vlaanderen 2016: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 06/12/2016).

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120649> (geraadpleegd 06/04/2017).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 06/04/2017).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.